No. 1648

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5,00; voor de buitensteden *f* 6,00; franco door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden,* enz. FRANCO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

WOENSDAG, 22 SEPTEMBER.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 21 September.

De troonrede van dit jaar onderscheidt zich door de zorg die er aan besteed is, om alles te vermijden wat eene politieke kleur zou kunnen hebben of tot eene politieke diskussie aanleiding zou kunnen geven. Zij bespreekt slechts stoffelijke aangelegenheden, rept met geen woord van grondwettige regten of zedelijke belangen, en raakt de nog verwacht wordende gewigtige organieke wetten niet anders aan, dan welligt in de zeer onbepaalde toezegging, dat »de in de vorige vergadering ingediende en niet afgedane ontwerpen van wet, op nieuw met andere zullen worden voorgelegd."

Wij zijn niet gewoon daarvan eene grief tegen 't gouvernement te maken. Wij houden niet van beraadslagingen ter gelegenheid van het adres — beraadslagingen, die slechts tijdverlies baren en gewoonlijk uitloopen op een ijdel vertoon van welsprekendheid en van goede of kwade liberaliteit. Elke parlementaire diskussie, waaraan geene praktische konklusie kan worden verbonden, is, op weinige en zeldzame uitzonderingen na, nutteloos, en heeft in den regel slechts tot resultaat, dat een of meerdere leden haar misbruiken tot eene privatieve jagt op populariteit.

Toch vinden wij 't vreemd, dat in de troonrede niet met één enkel woord melding wordt gemaakt b. v. van de wet op het onderwijs. Dit ware noodig geweest; al ware 't slechts om de inzigten der regering omtrent dit gewigtig onderwerp te doen kennen, dat de Grondwet geplaatst heeft in de rij der belangen, wier regeling zij *urgent* verklaart. De diskussie daaromtrent bij het adres [illegible] is onmogelijk; zij zal zelfs daarom des te [illegible] uitgelokt, omdat de regering goed gevonden heeft daarover te zwijgen — een zwijgen dat naar onze overtuiging, in den stand der zaken, niet betamelijk is.

Wij zullen de troonrede niet analyzeeren. Het is ons aangenaam te zien dat alle onze stoffelijke belangen daarin als bloeijend of verbeterd worden voorgesteld. Een gevolg daarvan is de vermeerdering van onze inkomsten, die, gepaard aan de gemaakte bezuinigingen, onze financien merkelijk hebben verbeterd. Daardoor is eene konversie van schuld mogelijk geworden, omtrent welke konversie van schuld dan ook eene voordragt wordt toegezegd, als de algemeene omstandigheden het zullen toelaten. Dit is de eenige belofte, die in de gansche troonrede voorkomt.

In verband met het vertrek van den Franschen gezant verdient het gezegde omtrent de buitenlandsche Mogendheden eenige aandacht. Men verzekert in de troonrede:

»Nederland is met de andere Mogendheden voortdurend in goede verstandhouding."

»Bij herhaling ontvang Ik van vreemde regeringen blijken van vrienschap en achting."

Het valt in het oog dat deze betuigingen in twee paragrafen gesplitst zijn. In de eerste zegt men dat Nederland met *de* andere Mogendheden voortdurend in [illegible]. In de tweede verhaalt men dat er blijken van vriendschap en achting worden ontvangen van *vreemde regeringen*; dus niet van alle? 't Is mogelijk dat deze paragrafen zonder oogmerk zóó zijn gesteld. Maar de splitsing en het verschil van uitdrukking doet voordacht vermoeden. De beraadslagingen zullen het uitmaken, wat daarmede bedoeld is.

Ten slotte kunnen wij ons leedwezen niet verheelen, dat in de gansche troonrede, zoo als door ons bereids is aangestipt, niet wordt gesproken dan van stoffelijke belangen. Heeft dan een volk geene zedelijke belangen en behoeften? En leeft het alleen van brood?

Wij hebben, een paar dagen geleden, ontvangen het voorloopig verslag van de kommissie van rapporteurs uit de Tweede Kamer (de heeren Schooneveld, Metman, Poortman, van der Linden en Heemskerk) over het ontwerp van wet op het Armbestuur, en haasten ons het meest merkwaardige uit dat rapport ter kennis te brengen van onze lezers. Heden deelen wij uit de algemeene beschouwingen mede dat gedeelte, waarin uiteen gezet worden de gevoelens van die leden der Kamer, die zich tegen het wetsontwerp verklaard hebben. Van eene enkele aanmerking zullen wij die mededeeling doen volgen.

Aldus het voorloopig verslag:

„§ 1. Terwijl men algemeen regt deed wedervaren aan de zorg, door de Regering aan het zamenstellen eener wet besteed, waarbij het eene *zóó* gewigtige, maar tevens voor *zóó* veelzijdige beschouwingen vatbare aangelegenheid, als die van het armwezen geldt, verklaarden zeer vele leden dadelijk zich met de hoofdstrekking dier wet geenszins te kunnen vereenigen. Zij zagen daarin, zoo als sommigen het uitdrukten, den Napoleontischen centralisatie-geest, of wel het stelsel van het alvermogen van den Staat te zeer gehuldigd. Met andere woorden, naar hunne overtuiging, werd hier het Staatsgezag over de instellingen van weldadigheid veel verder uitgestrekt, dan de Grondwet medebrengt en het welbegrepen belang van den Staat toelaat.

„Bij de ontwikkeling dezer stellingen erkende men, dat art. 195 der Grondwet, terwijl het eene regeling van het *armbestuur* door de wet voorschrijft, eene algemeene uitdrukking bezigt. Maar daarbij moest dan toch alleen gedacht worden aan hetgeen in eenen staatsregtelijken zin tot het armbestuur behoort, dat is: het armbestuur van Rijkswege onmiddellijk geoefend en alle burgerlijk armbestuur. De hier voorkomende grondwettelijke uitdrukking moest evenzeer in eenen meer beperkten zin worden opgevat, als die van *onderwijs* in art. 194, waaronder dan toch alleen het burgerlijk, niet het kerkelijk onderwijs verstaan wordt. Er werd hier niet, als in art. 191, met opzigt tot den waterstaat, van eene regeling door de wet in eenen vooraf aangewezen, alomvattenden omvang gesproken.

„Doch al ware dit ook betwistbaar, dan nog zou men geenzins kunnen toegeven, dat, krachtens art. 195 der Grondwet, de heerschappij der wet zich onbeperkt over alle instellingen van weldadigheid zonder onderscheid, en dus evenzeer over de kerkelijke en bijzondere, als over de burgerlijke en algemeene, zou kunnen uitstrekken, en dat dien ten gevolge de Staat zich het beheer en de beschikking zou kunnen toeeigenen over datgene wat niet binnen zijnen werkkring ligt, hem niet toebehoort. Dat grondwets-artikel moest niet alleen op zich zelf, maar in verband met zijne geschiedenis, met de overige artikelen der Grondwet en met algemeene beginselen van regt worden beschouwd.

„Toen bij de grondwets-herziening van 1848 het tegenwoordig art. 195 behandeld werd, is van de zijde der dubbele Kamer, als een vrij algemeen gevoelen, de overtuiging uitgesproken, dat de zorg der Regering met opzigt tot het armwezen zich bij de algemeene armbesturen behoort te bepalen. Destijds derhalve is aan het woord: *armbestuur* geenszins zulk een alomvattende zin gehecht, als thans door de Regering gedaan wordt. Zoo men al te dier zelfde gelegenheid, gelijk uit de gewisselde stukken te ens blijkt, het maken van wettelijke bepalingen ook omtrent de bijzondere instellingen van weldadigheid mogelijk achtte, heeft men toch, daarvan gewagende, verklaard, het hoogelijk te zullen moeten afkeuren, indien daardoor die instellingen, met name de diaconien, te zeer in hare vrijheid van handelen wierden belemmerd. De toenmalige Regering heeft op dit punt de meest geruststellende verzekeringen gegeven. „Eene wet" zeide zij, „welke bijzondere instellingen van weldadigheid aantastte, zou eene der schoonste deugden van het Nederlandsche volk, de weldadigheid, dooden. Zoodanige wet is in Nederland onmogelijk." Onder den indruk dier verzekeringen is art. 195 der Grondwet aangenomen. Indien dus bij de voorgedragen wet de bijzondere instellingen van weldadigheid wel misschien niet regtstreeks worden aangetast, maar toch hare besturen in de vrijheid van hun beheer op eene in 't oog vallende wijze worden belemmerd, zoo als b. v. door de bepalingen der artt. 18 tot 21; indien elders in de wet (art. 66) hun voor bepaalde gevallen verpligting tot het geven van onderstand wordt opgelegd, — dan wordt te kort gedaan aan den geest van het grondwettig voorschrift en tegen de bedoeling des grondwetgevers gehandeld.

„Daarenboven, om zich van de strekking van art. 195 der Grondwet een juist denkbeeld te vormen, moet dat artikel niet enkel op zich zelf worden beschouwd. De Grondwet vormt een zamenhangend geheel. Het eene harer artikelen kan niet veroorlooven wat het andere verbiedt. Daarom laat het zich niet aannemen, dat bij art. 195 aan den wetgever eene bevoegdheid zou geschonken zijn, waardoor op de voorschriften der artt. 147, 165 en 168 inbreuk zou worden gemaakt. Eene met die voorschriften strijdige regeling van het armbestuur zou ongrondwettig zijn.

„Art. 147 der Grondwet is, terwijl het de onschendbaarheid van het bijzonder eigendom en dus ook het regt om daarover, onder bekende voorwaarden, op de volstrektste wijze te beschikken, waarborgt, zeer zeker evenzeer toepasselijk op de bezittingen en inkomsten van bijzondere instellingen, als op die van enkele personen.

„Art. 168 heeft aan de onderscheidene gezindheden hare inkomsten verzekerd en art. 165, door het toezeggen van gelijke bescherming aan alle kerkgenootschappen, de vrijheid der Kerk en de afscheiding van Kerk en Staat bevestigd. De tegenwoordige Regering heeft bij herhaling van haar onwankelbaar voornemen doen blijken om dit gewigtig beginsel meer volkomen dan tot dusverre in het leven te roepen en de banden, die de Kerk of bepaalde kerkgenootschappen nog aan den Staat verbinden, geheel los te maken.

„Nu zou het echter met dit beginsel lijnregt strijdig zijn, de bijzondere instellingen van weldadigheid, die men onder den algemeenen naam van diaconien begrijpt, in haar inwendig beheer aan het gezag der wet te onderwerpen, bij de wet regelen te stellen voor de uitoefening harer pligten tegenover de behoeftigen. De diaconien zijn onderdeelen of bestanddeelen der Kerk, van haar uitgegaan en van haar afhankelijk. Het zijn instellingen, die, zoo als het in art. 5 der voorgedragene wet wordt uitgedrukt, beheerd worden naar de voorschriften der bevoegde kerkbesturen. Treedt nu desniettemin de algemeene wetgever tevens in dat beheer; mengt hij zich in het gebruik van gelden, uit godsdienstige liefdadigheid bijeengebragt tot doeleinden, die hij op zijn standpunt niet vermag te beoordeelen; dan begeeft hij zich op een gebied wat het zijne niet is en waagt zich aan iets wat de tegenwoordige Regering, nog meer dan eenige vroegere, verklaard heeft te willen vermijden, namelijk de uitoefening van een *jus in sacra*.

„Uit deze beschouwing volgt tevens, dat het bij de beoordeeling der vraag, in hoe ver de diaconien in de wet tot regeling van het armbestuur behooren te worden begrepen, niet te pas komt zich te beroepen op de omstandigheid, dat deze instellingen van weldadigheid sedert eeuwen ten onderwerp hebben gestrekt van verordeningen en beschikkingen des wetgevers, en dat daarom diens bevoegdheid tot voortdurende regeling dezer zaak geacht moet worden tot het staatsregt te behooren. De toepassing dezer stelling vordert toch eene voorwaarde, namelijk dat de vorm van het Staatsbestuur onveranderd gebleven zij en ten aanzien van het in aanmerking komende onderwerp dezelfde beginselen en begrippen van staatsregt als vroeger worden gehuldigd. Maar die voorwaarde is hier niet aanwezig. De wetten en verordeningen omtrent de diakonien, die men op het oog heeft, zijn afkomstig uit een tijdperk, toen of de algeheele scheiding van Kerk en Staat nog niet dáár was, of de gevolgen der invoering van dit beginsel niet zoo zeer in hunne volle uitgestrektheid werden doorzien, als in het tegenwoordig tijdsgewricht.

„Evenmin kan men toegeven, dat eene voldoende reden voor het begrijpen der diakonien in de tegenwoordige regelingswet daarin gelegen zou zijn, dat, indien zij op deze instellingen van weldadigheid niet toepasselijk ware, die wet slechts zou werken voor ruim 2/3 der gemeenten en voor ruim 1/3 van al de bestaande armbesturen. In zekeren zin moge men het gezegde der Memorie van Toelichting kunnen beamen, dat bij zulk eene beperking de wet haar doel grootendeels zou missen; het is geen regtsgrond voor het brengen der kerkelijke instellingen van weldadigheid onder de heerschappij der wet, dat deze anders te weinig zou ordenen, niet genoeg zou omvatten.

„Terwijl de leden, wier gevoelen tot nu toe is uitgedrukt, het alzoo strijdig met de letter en den geest der Grondwet achtten, de kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid onder het *armbestuur* te begrijpen, welks regeling bij art. 195 gevorderd wordt, ontkenden zij geenszins de mogelijkheid en wenschelijkheid van wettelijke bepalingen ten aanzien dier instellingen. Zoo was het in de eerste plaats wel buiten twijfel, dat de wetgever de voorwaarden kon en moest regelen, waarop door eene burgerlijke gemeente aan een kerkelijk of bijzonder armbestuur subsidie mogt worden verleend.

„In de tweede plaats erkenden deze leden, dat de Staat, uit kracht van zijn algemeen politieregt, bevoegd is, kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid aan zekere mate van toezigt te onderwerpen en daarvan de opgaven te vergen, voor de kennis van den toestand van het armwezen vereischt. Maar verder dan dit toezigt, 't welk binnen naauwe grenzen moest worden beperkt, kon de wetgever niet gaan. Aan de bijzondere instellingen mogt, evenmin als aan bijzondere personen, in naam van een vermeend publiek belang, dwang worden aangedaan. De ongesubsidieerde diaconien en de andere bijzondere instellingen moesten alleen als bijzondere vereenigingen worden beschouwd, te welken aanzien, naar het gevoelen van sommigen, steeds de volgende hoofdbeginselen behoorden te gelden:

„dat zij toegelaten worden, zoolang zij niet met de openbare orde in strijd komen;

„dat zij geen aanspraak hebben op het genot en de oefening van regten, dan na door de openbaarmaking van hare reglementen, statuten of stichtingsbrieven van haar aanzijn te hebben doen blijken; en

„dat, als eenmaal haar bestaan op die wijze [illegible] en het geval zich voordoet, dat te haren aanzien [illegible] ten worden geoefend, zonder dat daarvoor een [illegible] gezag is aangewezen, de Staat tusschen beide treedt om het ontbrekende aan te vullen.

„Het valt, meende men, in het oog, dat het opvolgen dezer hoofdbeginselen ten aanzien der bijzondere vereenigingen eene zeer nuttige strekking heeft en tevens dat daardoor te haren aanzien de eenige rationele weg wordt ingeslagen. Door het opvolgen van het eerste, wordt bestendigd wat tot nu toe hier te lande bestaat; dat namelijk een tal van bijzondere vereenigingen, zoo als die van wetenschappelijken aard, tot be-

vordering der fraaije kunsten en tot vermeerdering van den bloei van takken van nijverheid, buiten alle aanraking met het uitvoerend gezag blijven en niet noodeloos bemoeijelijkt worden. Evenzeer vloeit het uit den aard der zaak voort, dat eene bijzondere vereeniging, regten willende oefenen, vooraf gekend moet zijn, van haar bestaan moet hebben doen blijken. Dan eerst kan zij aanspraak maken op bescherming. Is er eindelijk geen gezag aangewezen om een regt te oefenen, dan zou zonder aanvulling dier leemte, deze oefening onmogelijk zijn. En aan welke andere magt dan aan den Staat zelven kan de bevoegdheid tot die aanvulling worden toegekend?

„Zoodra de wetgever echter met opzigt tot de bijzondere vereenigingen verder gaat, dan de toepassing dezer drie hoofdbeginselen, treedt hij in bijzondere regten en oefent een gezag uit wat hem niet toekomt. Heeft dit bepaaldelijk ten aanzien der bijzondere instellingen van weldadigheid plaats, dan wordt, zoo als uit het voorafgaande blijkt, in strijd met de Grondwet gehandeld.

„§ 2. De bezwaren, die bij een groot deel van de leden der Kamer tegen de voorgedragene wet bestaan, werden, zij konden het niet ontveinzen, niet weinig verhoogd door gezegden in de Memorie van Toelichting, die het oogpunt schenen te doen kennen, waaruit de Regering die voordragt en de regten van den Staat met opzigt tot de instellingen van weldadigheid beschouwt. De wet wordt ergens in deze memorie eene wet van overgang genoemd; welke uitdrukking door hetgeen dat staatsstuk op eene andere plaats inhoudt, eene bepaalde beteekenis erlangt. Daar toch wordt te kennen gegeven, dat het gouvernement zich, bij het ontwerpen der wet, niet ten doel heeft gesteld een geheel nieuwen toestand te scheppen, waarvoor het tijdstip nog niet gekomen schijnt, en dat de vrijheid van bijzondere personen en vereenigingen tot deelneming aan het werk der weldadigheid is behouden; waarop dan woordelijk volgt: „De Grondwet veroorlooft, des noods, verder te gaan en de geheele armenzorge als eene publieke dienst te beschouwen. Maar zóó ver te gaan schijnt thans noch noodig, noch nuttig."

„Deze woorden doen bedoelingen en inzigten kennen, die nog veel meer met de overtuiging der leden, wier gevoelen thans wordt uitgedrukt, zouden strijden dan de bepalingen der voorgedragene wet zelve. Moeijelijk is daaraan toch eene andere beteekenis te hechten, dan dat het doel, waarnaar men bij de regeling van het armbestuur zoo al niet zou moeten, dan toch zou kunnen streven, daarin zou gelegen zijn, dat het Staatsgezag te eeniger tijd in de plaats trad der besturen van de kerkelijke en verdere bijzondere instellingen van weldadigheid; dat belemmering van zelfstandig beheer door geheele opheffing van dat beheer werd vervangen; en dat de Staat zich het regt aanmatigde regtstreeks over fondsen en inkomsten te beschikken, die niet aan hem, maar of aan de Kerk, of aan kerkelijke gemeenten, of aan andere bijzondere vereenigingen toebehooren.

„Vooral in verband met de aangehaalde gezegden der Memorie van Toelichting, heeft het op vele leden een pijnlijken indruk gemaakt, de bezittingen of ten minste de inkomsten der instellingen van weldadigheid, daarin tot twee malen toe een *goed der armen* te zien noemen, en daaruit den grondwettigen pligt der Regering om voor het rigtig beheer dier fondsen te zorgen, te zien afleiden. Behalve toch dat het bezigen dier benaming [illegible] aan de tevens door de Regering gepredikte leer, dat de arme geen het minste regt heeft om van het armbestuur, naar hetwelk de wet hem verwijst, onderstand te *eischen*, wordt daardoor een wapen te meer in de hand gegeven aan hen, die de stelling bestrijden, dat de hier bedoelde bezittingen en inkomsten, ofschoon dan ook tot een bijzonder doel bestemd, het goed, het eigendom zijn der bijzondere instellingen zelve, in welker boezem zij bijeengebragt, of aan wie zij door liefdadigen toevertrouwd zijn. De algemeenheid der uitdrukking: *goed der armen* zou daarenboven aan de mogelijkheid eener ineensmelting van armenfondsen van onderscheiden aard en oorsprong kunnen doen denken, aan welke mogelijkheid men zelfs in de verte geen voet zou willen geven.

„Verscheidene leden verklaarden zoo veel aan deze bezwaren, uit gezegden der Memorie van Toelichting ontleend, te hechten, dat zij, ook indien de voorgedragene wet aannemelijk gewijzigd wierd, en daaruit datgene verdween wat hun den meesten aanstoot geeft, toch niet ligt aan die wet eene goedkeurende stem zouden kunnen schenken. Zij zouden ook dan toch vreezen, den weg te helpen banen tot latere aanneming van een stelsel, dat zij in gemoede moeten afkeuren.

„§ 3. De strekking der wet, om het Staatsgezag over alle instellingen van weldadigheid zonder onderscheid uit te breiden, werd ook uit een staathuishoudkundig oogpunt bestreden. Volgens de Memorie van Toelichting vordert het belang van den Staat die uitbreiding en kan daardoor alleen eenheid in de pogingen tot leniging der armoede worden gebragt. Maar behalve dat handelingen, strijdig met het regt, nimmer door het beroep op een vermeend staatsbelang te wettigen zijn, meent men te kunnen volhouden, dat juist in het welbegrepen belang van den Staat de bij de voorgedragene wet gekozen weg niet behoort te worden ingeslagen, en dat deze zich bepalen moest tot de regeling van het armbestuur, dat regtstreeks van den Staat uitgaat.

„De Staats-armenzorg vindt tot nu toe hier te lande een krachtigen steun in de bijzondere weldadigheid, die vooral in het godsdienstig gevoel haren wortel heeft. Maar die bijzondere weldadigheid is afkeerig van dwang en van niet volstrekt vereischte aanraking met het burgerlijk gezag. Vrijheid is ook haar levensbeginsel. Onderwerpt men den kerkelijken armverzorger aan te belemmerende bepalingen, dreigt men hem, ook wanneer hij het goede beoogt, met onaangenaamheid en zelfs met straf, hij zal zich van zijne toch reeds ondankbare taak trachten te ontslaan en moeijelijk goed te vervangen zijn. Evenzoo zullen de besturen der bijzondere instellingen van weldadigheid de bemoeijenis van het burgerlijk gezag met hunne handelingen op den duur niet kunnen dulden en liever het werk der liefde opgeven, dan zich daaraan te onderwerpen.

„Te gelijk zal de bron, waaruit de bijzondere weldadigheid gevoed en tot werkzaamheid in staat gesteld wordt, opdroogen. Niemand kan tot giften voor de armen gedwongen worden. Men geeft hier te lande rijkelijk, als het gevoel van weldadigheid van de zijde der kerkelijke gemeente of bijzondere personen, die het algemeen vertrouwen genieten, wordt opgewekt; de giften vloeijen te rijkelijker, als algemeene volksrampen de behoefte daaraan voor ieder kenbaar maken; maar de hand des gevers trekt zich terug, zoodra het burgerlijk gezag zich met de zaak mengt. Niet de openbare, maar de kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid zien zich in den regel door legaten en schenkingen tot het uitbreiden van haren werkkring in staat gesteld. De giften aan de Maatschappij van Weldadigheid zijn aanmerkelijk verminderd van het oogenblik af, dat die instelling geacht werd, tot den Staat in naauwere betrekking gebragt te zijn.

„Juist door het ontmoedigen der bijzondere weldadigheid langs den aangeduiden weg, zou datgene in 't leven worden geroepen wat de Regering zelve, blijkens de Memorie van Toelichting, zoo veel mogelijk wil verhoeden; dat men namelijk, na korter of langer tijd, onfeilbaar zou geraken tot eene eigenlijk gezegde armenbelasting op eene steeds toenemende schaal. Men mag er bijvoegen, dat tevens van zelf het beginsel der wettelijke liefdadigheid al meer en meer ingang zou vinden, en de geheele armenzorg in sterkere mate, dan de Regering bedoelt, eene publieke dienst zou worden. Een en ander zou, naar veler oordeel, te meer te vreezen zijn, omdat indien de wet, zoo als zij daar ligt, wierd ingevoerd, het doel, dat men daarmede heeft, dat is het brengen van eenheid in de pogingen tot leniging der armoede, toch niet zou worden bereikt, en men dien ten gevolge van zelf tot strengere, voor de kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid nog meer belemmerende wetsbepalingen zou komen.

„En waarom zou men niet, bij deze gewigtige maatschappelijke aangelegenheid, even als bij zoo vele andere, het *laissez faire* kunnen doen gelden? Waarom zou de Staat zich niet kunnen bepalen tot het aanmoedigen der pogingen van bijzondere personen en vereenigingen om de armoede te keer te gaan en tot het tusschen beide komen alleen dan, wanneer de openbare orde en veiligheid zulks volstrekt vorderen? De tegenwoordige voordragt brengt in art. 11 en de daarop gegevene toelichting het bewijs mede, dat de Regering ten minste in één opzigt, namelijk wat het onderwijs en de opleiding der armenkinderen betreft, dit beginsel huldigt; maar waarom het dan ook niet in andere opzigten toegepast?

„In het beheer der kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid, zegt men, bestaan misbruiken en verkeerdheden, die met meer kracht dan tot nu toe moeten worden tegengegaan. De leden, wier gevoelen hier wordt uitgedrukt, willen die misbruiken en verkeerdheden geenszins geheel ontkennen; maar zij meenen tevens, dat men die somtijds overdrijft en dat in allen gevalle reeds veel is gedaan om daaromtrent verbetering tot stand te brengen. Laat men aan de kerkelijke en bijzondere armbesturen eene genoegzame mate van vrijheid en zelfstandigheid, zij zullen, opgewekt door den geest des tijds, die hoe langer zoo meer op de zaak van het armwezen is gevestigd, voorgelicht door de talrijke geschriften van deskundigen, tot pligtsbetrachting aangemoedigd door de thans hier te lande heerschende openbaarheid, toenemend aan hunne roeping trachten te beantwoorden. De verschillende kerkgenootschappen zelve zullen, door al wat over het armwezen in den laatsten tijd gezegd en geschreven is, genoopt worden, op de van hen uitgaande armbesturen een meer naauwlettend toezigt te houden.

„Daarentegen zal, indien het burgerlijk armbestuur steeds wordt uitgebreid, niet slechts de armenzorg, waarvoor de uitgaven dan grootendeels uit de gemeene schatkist zullen worden [illegible] wijze worden geoefend. De kerkelijke armverzorgers en de bestuurders der bijzondere instellingen van weldadigheid zijn toch beter dan eenig burgerlijk bestuur in staat, bij de ondersteuning van behoeftigen op datgene te letten, wat daarbij, bovenal in aanmerking behoort te komen. Zij kunnen beter de wezenlijke behoeften van het verarmde gezin onderzoeken, met meer grond beoordeelen of de te verstrekken gift werkelijk goed zou zijn besteed, dan wel slechts dienen zou tot het voeden van luiheid, ledigang en zedeloosheid.

„Met opzigt tot deze laatste beschouwingen plaatsen sommige leden zich nog op een ander standpunt. Huns inziens was de strekking der wet vooral daarom verkeerd, omdat het onvermijdelijk gevolg van hare toepassing verzwakking van den invloed der Kerk op een groot deel der bevolking en toenemende invloed der Regering op de bedeelden en de opvoeding der kinderen van dezen zou zijn. Die invloed der Kerk moest, huns inziens, in het welbegrepen belang van den Staat niet worden verzwakt; maar integendeel versterkt en beschermd. Daardoor alleen toch kon een dam worden opgeworpen tegen de verbreiding van beginselen, die met alle maatschappelijke orde strijdig zijn en den eerbied voor de gestelde magten vernietigen, daardoor alleen aan den arme gelatenheid en onderwerping aan zijn lot worden ingeboezemd. Opvoeding van Staatswege was nooit anders dan als een noodzakelijk kwaad toe te laten, omdat de Staat, als zoodanig geen godsdienstig beginsel op den voorgrond kan stellen, en omdat opvoeding zonder godsdienst allen wezenlijken grondslag mist."

Tot zoo verre het gevoelen van hen, die zich tegen het wetsontwerp verklaard hebben. Wij zullen heden niet in bijzonderheden aanwijzen, dat hetgeen dezerzijds tegen het wetsontwerp op het Armbestuur is ingebragt, bijna volkomen overeen stemt met de gronden door onderscheidene leden der Tweede Kamer daartegen ontwikkeld. Welligt dat wij later gelegenheid zullen hebben daarop terug te komen.

In één opzigt bestaat er echter verschil van meening tusschen de bedoelde leden der Kamer en ons.

De bedoelde leden »erkenden, dat de Staat, uit kracht van zijn algemeen politieregt, bevoegd is, kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid aan zekere mate van toezigt te onderwerpen en daarvan de opgave te vragen, voor de kennis van den toestand van het Armwezen vereischt."

Met dit gevoelen kunnen wij ons niet vereenigen.

Wij zeiden in ons Nommer van 3 Dec. 1851 het volgende, waarvan wij nog geenzins kunnen afwijken:

»Waarop de Regering zich grondt, om, ten behoeve der Statistiek, blootlegging van zaken betreffende kerkelijke en bijzondere instellingen van liefdadigheid te eischen? Zij grondt zich alweer daarvoor op hare onjuiste en door niets te billijke opvatting van art. 195 Gwt., welke de gansche wetsvoordragt beheerscht; daarop namelijk, dat onder »Armbestuur" niet het *openbaar Armbestuur*, maar *geheel het Armwezen* moet verstaan worden. Art. 195 Gwt. luidt als volgt: »Het armbestuur is een onderwerp van aanhoudende zorg der Regering en wordt door de wet geregeld. *De Koning doet van de verrigtingen dienaangaande jaarlijks een uitvoerig verslag aan de Staten-Generaal geven.*" Indien het nu waar is, gelijk, naar wij meenen, ten overvloedigste bewezen is, dat de opvatting, alsof onder »Armbestuur" *alle* instellingen van weldadigheid begrepen worden, in strijd is met de bedoeling des Grondwetgevers, zoowel als met de godsdienstige en individueele, ons grondwettig gewaarborgde, vrijheid, zoodat daaronder, onder het Armbestuur, dat »een onderwerp van aanhoudende zorg der Regering" moet zijn en »door de wet behoort geregeld te worden," geen ander mag verstaan worden dan het *openbaar Armbestuur;* dan spreekt het van zelf dat de laatste volzin van art. 195 Gwt. alleen en uitsluitend doelt op hetgeen door de Regering, ten gevalle van het openbaar Armbestuur jaarlijks [illegible] minste het oog heeft op de verrigtingen der kerkelijke of bijzondere liefdadigheid. Dan spreekt het van zelf, dat de Regering slechts bevoegd is van de openbare Armbesturen blootlegging hunner zaken te vorderen, en dat zij volstrekt wederregtelijk handelt, door gelijke eischen aan de kerkelijke of bijzondere liefdadigheid te stellen. Wederregtelijk — zeggen wij, de uitdrukking is te zwak. Door het stellen van zulke eischen aan de kerkelijke of partikuliere weldadigheid, en nog veel meer, door met het geweld des »*sterken arms*" zich de vervulling dier eischen te verzekeren, zou de Regering handelen als de ergste dwingeland, in wiens oog geen regt heilig of onschendbaar is, en die zich niet ontziet de dierbaarste regten en vrijheden met voeten te treden, ter voldoening van zijne willekeurige luimen! Helaas, diep betreurenswaardig is het, dat de Regering niet geschroomd heeft, aanleiding te geven tot zulk eene gelijkstelling!"

Hulde aan Dr. Newman.

„Wij zijn van meening dat er aan de regtspleging in ons land eene bedenkelijke wonde is toegebragt, en dat de Roomsch-Katholijken voortaan maar al te veel grond zullen hebben om te zeggen, dat er hier voor hen geen regt is, zoodra de protestantsche gevoelens van gezworenen en regters mede in het spel komen." *The Times.*

Bedrag der vorige opgave f 749.26
[illegible]

f 763.12

Men leest in den *Noord Brabanter*:

»Z. Exc. de minister van Justitie bevindt zich sedert eenige dagen binnen 's Hertogenbosch.

»Ten einde zijne talrijke vrienden niet te verontrusten, hadden wij van de ongesteldheid waaraan Z. Exc. leed en die toen inderdaad niet beduidend was, geene melding gemaakt. Hoewel de toestand van Z. Exc. een paar dagen later een ernstig karakter aannam, kunnen wij evenwel heden, met de meeste deelneming melden, dat Z. Exc. zich veel beter bevindt.

»Te gelijkertijd kunnen wij uit de zekerste bronnen mededeelen, dat al de geruchten nopens eene vermoedelijke aftreding als minister van den heer Strens, louter verdichtsels zijn, welligt met bijzondere inzigten uitgestrooid."

De spoortrein, eergisteren (Zondag) ten vijf ure van Amsterdam vertrokken, heeft op de hoogte van Veenenburg, een oponthoud van cirka 1 uur gehad, door een niet noemenswaardig defekt aan den lokomotief (de Amstel). Een van Haarlem gezonde lokomotief heeft den trein naar Rotterdam vervoerd. (*N. R. C.*)

Men schrijft uit Leeuwarden, van eene zeldzaam voorkomende gebeurtenis namelijk, dat aldaar twee doofstommen in den echt zijn vereenigd. De man is 25 en de vrouw 35 jaren oud.

Z. M. heeft benoemd tot ontvangers der registratie en domeinen: te Meerssen, H. W. M. Habraken; te Weert, L. R. van Roermond; te Horst, W. L. J. Spoor; tot bewaarder der hypoth. en van het kadaster te Appingadam W. N. C. Swaving; tot inspekteur der regist. en dom. 3de kl. T. Wildeboer; tot ontv. der reg. en dom.: te Winschoten, F. C. Stork; te Heerlen, J. L. Becking; tot ontv. der dir. bel., in- en uitg. regten en acc. te Vlissingen M. J. Sittermans.

Z. M. heeft de benoemingen der burgemeesters tot sekretaris in de navolgende gemeenten met zijne goedkeuring bekrachtigd, te weten: te Bergschenhoek, A. F. Bichon van IJsselmonde; te Bleiswijk, Mr. F. J. Tollens; te Everdingen, J. J. Cambier; te Kethel, E. Knappert, Sz.; te Krimpen aan den IJssel, W. van Waning; te Leyderdorp, Mr. P. G. Hubrecht; te Moerkapelle, Mr. F. J. Tollens; te Oostvoorne, G. F. Lette; te Oudenhoorn, J. de Ronville; te Ouderkerk aan den IJssel, W. van Waning; te Stolwijk, J. A. Snel; te Schipluiden, L. Kruijff, Lzn.; te Rijsoord, H. W. Metman; te Voorhout, Mr. E. van Olden; te Warmond, Mr. A. Nederburgh; te Molenaarsgraaf, W. C. van den Brandeler; te Berlicum, L. Godschalk.

Hetgeen hier volgt is aan de jongste O. I. berigten ontleend:

De gen.-majoor titulair, waarnemend kommandant van het Indische leger, de heer G. Bakker, heeft, ter zake der expeditie in Palembangsche, de volgende dagorder, van den 22 Junij, uitgevaardigd:

»De gouverneur-gen. betuigt aan den luit.-kolonel de Brauw en aan allen, die onder diens bevelen deel namen aan de jongste krijgsverrigtingen in het Palembangsche, zijne tevredenheid over de moedige volvoering hunner moeijelijke pligten.

»De gouverneur-gen. zal, hetgeen van zijne zijde noodig is, bijdragen, opdat dit nieuwe blijk der trouw, waarmede het Indische leger aan zijne hooge roeping beantwoordt, ten spoedigste ter kennis van den Koning gebragt worde; en hoopt weldra, door ontvangst van uitgewerkte verslagen, omtrent de verrigte krijgsbedrijven in staat gesteld te zullen zijn, om dezulke, wien het geluk te beurt viel, zich door uitstekende daden te onderscheiden, tot eene Koninklijke belooning voor te dragen."

Volgens berigten van Palembang, loopende tot 29 Junij, heeft het hoofd Dragam, na den terugtogt van het detachement, dat op de Moesie kruiste, zich onverwachts met ongeveer 300 volgelingen, van de doessoen Biengien meester gemaakt, en getracht, daardoor de gemeenschap tusschen de hoofdplaats en de binnenposten Moeara Klingie en Tebing Tingie te stremmen. Onverwijld is een detachement van 115 man, onder bevel van den eersten luit. Prager, van de hoofdplaats derwaarts gezonden. De oorzaak dezer nieuwe vijandelijkheden van Dragam moet gezocht worden in zijne begeerte, om op de bevolking wraak te nemen over de door haar aan de Nederl. expeditie bewezene hulp, en aan het gebrek aan levensmiddelen, hetwelk hij, ten gevolge van de verwoesting van zijn land, lijdt.

Volgens latere berigten was de eerste luit. Prager, den 2 Julij te Moera Semangoes aangekomen, en in den vroegen morgen van den 2den de rivier opgeroeid naar Biengien. Op een half uur afstands beneden die plaats, ontscheepte die officier 75 man van zijn detachement met den handmortier, en liet het andere gedeelte, p. m. 35 man, op de praauwen, onder den 2den luit. K. van der Hebden, met last om op te roeijen en de misschien langs de rivier vlugtende vijanden het afkomen te beletten. Na een klein uur gemarcheerd en de waarschuwing ontvangen te hebben, dat men nabij de vijandelijke positie was, marcheerde men langzaam door en stootte onverwacht op eene verhakking, voor welke eene gracht liep. Uit die verhakking begon onmiddellijk een hevig vuur, waarbij de 1ste luit. J. C. van Imbyze van Batenburg, door twee kogels werd gewond, terwijl twee magsnenvelden en nog vier gekwetst werden. Dit vuur werd hevig, doch vrugteloos beantwoord, zoodat de luit. Prager besloot verder links te trekken, om uit het bosch op een open terrein te komen; daar was de gracht minder diep, en de verhakking werd stormenderhand genomen. Nu stond men voor de bentings, welke voor de doesson Biengien waren opgerigt. Twee worpen met den handmortier deden een goed effekt, en ook de bentings werden met storm genomen. De vijand vlugtte door Biengien, in de rigting van Manbang. Het gevecht had twee uren geduurd. Aan onze zijde werden 4 dooden en 14 gekwetsten geteld, terwijl nog een volgeling van het divisie-hoofd Mohamed Akiep is gesneuveld en een gewond. De vijand had 7 dooden op het slagveld gelaten, onder welke twee vrouwen en de broeder van Dragam: Aboe Bachier genaamd, en men zag nog een groot aantal gedood of gewond wegdragen. Ook waren eene lilla en eenige geweren in onze handen gevallen. Na het nemen der bentings zag men aan de overzijde der rivier een detachement troepen, sterk 70 man, hetwelk, onder den 1sten luit. Gollard, van Tebing Tingie was afgekomen.

»De vijand (wordt in het berigt gezegd), heeft met eene hardnekkigheid gevochten, zoo als bij die nog nimmer werd opgemerkt. De kracht, die waarmede het detachement heeft gestreden, alsmede het moedig beleid van den 1e. luit. Prager en de bovengenoemde officieren, die hem vergezelden, verdienen eene bijzondere vermelding. De hardnekkigheid des vijands, niet meer dan 200 man sterk, met 70 geweren, moet vooral uit zijnen wanhopigen toestand zijn, voortgekomen. Hulp had hij (zeker tegen zijne verwachting) van de omliggende bevolking niet verkregen. Van Biengien verjaagd wordende verloor hij zijn laatste toevlugtsoord, waar hij levensmiddelen had. Eene vervolging *à outrance* is bevolen, doch vergiffenis toegezegd aan hen, die zich willen onderwerpen."

— Van Makasser zijn ongunstige berigten ontvangen betreffende het te veld staande rijstgewas, welke deden vreezen, dat de oogst zoowel in de gouvernementen als in het gebied der omliggende vorsten, bijzonder in het naburige Goa, weinig of niets opleveren zou. Weshalve het gouvernement aan den gouverneur van Celebes een krediet heeft verleend van *f*20,000, ten einde, in geval van heerschend gebrek, de onvermogenden onder de bevolking van den noodigen leeftogt te kunnen voorzien.

— Na 31 December dezes jaars, zal de invoer en het bezit van opium op Billiton en onderhoorigheden verboden zijn, op straffe van verbeurtverklaring van al de gevonden wordende opium en eene boete daarenboven van *f*25, voor elke overtreding van dit gebod.

'sGRAVENHAGE, 21 Sept. In de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van heden, die door het oudste lid in jaren, den heer Anemaet, werd voorgezeten, heeft die heer, na het houden eener toepasselijke aanspraak, twee kommissien benoemd tot het onderzoek van de geloofsbrieven der nieuw gekozen leden. De eene bestaat uit de heeren Heemskerk, Luijben en Meeussen, de andere uit de heeren de Man, Dullert en de Moraaz.

Na eenige diskussie is met 28 tegen 27 stemmen, overeenkomstig het voorstel van den Voorzitter, besloten, dat deze kommissien morgen ochtend ten 11 ure verslag zullen doen.

Tot dien tijd is de Vergadering gescheiden.

Uit de diskussie is gebleken, dat er ten aanzien van sommige geloofsbrieven eenige bedenkingen bestaan.

— De Eerste Kamer heeft heden hare werkzaamheden aangevangen.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN

FRANKRIJK.

PARIJS, 20 Sept. De bladen zijn steeds opgevuld met verslagen van de reis des Presidents. Die reis door de landbouwende departementen Cher, Nièvre en Allier was een ware zegetogt.

Heden morgen heeft de President zich naar de hoofdkerk van Saint Etienne begeven en aldaar eene stille mis bijgewoond. Te 11 ure is de President naar Lyon vertrokken, waar hij te 2 uren na den middag is aangekomen, en zich onmiddellijk te paard naar de prefektuur heeft begeven onder de kreeten: Leve de Keizer!

— Het *Journal des Débats* berigt dat te Bourges een oproerig kreet zou geslaakt zijn, door iemand die dadelijk gearresteerd was. De *Patrie* beweert dat dit niet waar is, en dat alleen iemand gearresteerd is die met zijn rotting het paard van den hertog de Mortemart sloeg, onder het uiten van eenige driftige woorden, zonder eenige politieke beteekenis.

— De *Gazette de France*, het oudste orgaan der legitimistenpartij, telt thans in de onderscheiden departementen slechts vier en twintig legitimistische bladen, en doet opmerken, dat de legitimisten-partij in het laatst van 1842 nog zestig dagbladen in de departementen bezat.

— De heer de Maupas, minister van politie, is alhier teruggekomen.

— De *Moniteur* behelst heden het programma voor de toelating tot de politechnische, militaire, marine- en normaal scholen.

— De kerk van de H. Genoveva, het voormalig Pantheon, zal eerst den 3 Januarij, den feestdag der beschermheilige, plegtig kunnen worden ingezegend.

— De Koning van Lahore heeft aan Lodewijk Napoléon een Bengaalschen koningstijger ten geschenke gezonden, die hem op zijne beurt aan den Plantentuin heeft geschonken.

— Er wordt alhier door de Karmelieten-orde een vrouwenklooster gebouwd.

— Mej. Lefebvre Deunier is belast met de vervaardiging van eene buste van Mgr. Sibour, Aartsbisschop van Parijs.

— De prefekt van policie heeft de houders van militaire wapenen op nieuw aangemaand, om dezelve ten spoedigste in de depôts van de respective mairien af te leveren.

— Ten gevolge van de reorganisatie der kommissien voor historische en kunstoverblijfselen, hebben de volgende beroemde personen opgehouden lid te zijn van deze kommissien: de Montalembert, Didron, Mignet, Albert de Luyns, Beugnot, de Barante, F. de Lasteyrie, de Gasparin, Ary Scheffer, enz.

MADRID, 14 September. Volgens berigt van den gouverneur-generaal van het eiland Cuba, dd. 9 Aug., in het officiële dagblad opgenomen, heerschte er destijds rust in die kolonie.

De gezondheidstoestand was niet zeer bevredigend; de geele koorts had zich hevig geopenbaard en reeds vele slagtoffers ten grave gesleept.

De gouv.-gen. van Puerto Rico berigt, dat ook op dat eiland eene gewenschte rust blijft heerschen.

— H. M. heeft aan Britsche schepen, even of het inlandsche vaartuigen waren, vrijdom verleend van haven- en doorvaartregten.

ENGELAND.

LONDEN, 18 Sept. Het verlies van den hertog van Wellington wordt algemeen betreurd, en H. M. neemt een groot aandeel in dien rouw. Het lijk zal denkelijk met groote statie begraven worden.

— Berigten uit Britsch Indie, gedagteekend van Bombay 6 Aug., melden dat aan de grenzen van Punjaub eene volmaakte rust heerscht. Ook te Ragoon was alles rustig. De betaling der schuld van Nizzam was nog niet aan het Engelsch bestuur gedaan. Door de regen was de Indigo kultuur bijna verloren.

De gouverneur-generaal was zelf te Rangoon gewest om aldaar de schikkingen vast te stellen voor den veldtogt, die na het einde van het regensaizoen met eene aanzienlijk versterkte krijgsmagt naar het binnenland van Birmah zoude worden ondernomen. Intusschen was een aantal Britsche stoombooten de rivier opgevaren naar Prome, eene der groote steden van Birmah; de troepen vermeesterden die stad zonder veel moeite, en maakten de vestingwerken zooveel mogelijk onbruikbaar; zij ontruimden toen de plaats weder en verstrooiden op den terugtogt eene afdeeling van het Birmahsche leger, die tot ontzet van Prome aanrukte.

— Uit China zijn ongunstige tijdingen ontvangen. De opstand nam hand over hand toe; op nieuw waren vele steden in handen der opstandelingen gevallen, en Seu had eene groote nederlaag geleden, zoodat hij naar de binnenlanden moest vlugten. Geheel China schijnt aan regeringloosheid prijs gegeven, en men vermoedt dat de Keizer aan den drang der omstandigheden ten laatste geen weerstand meer zal kunnen bieden.

DUITSCHLAND.

KEULEN, 20 Sept. Aan den Beijerschen Westelijken spoorweg wordt zoo ijverig gewerkt, dat hij wel ten minste een jaar vroeger dan men dacht, zal voltooid zijn. Het gedeelte tusschen Aschaffenburg en Hanau zal reeds in het aanstaande voorjaar voor het publiek geopend worden.

BERLIJN, 19 Sept. De verklaring onzer regering, van niet meer te willen onderhandelen met de afgevaardigden dier Staten, die gezegd hebben nog niet in het bezit van instruktien hunner regeringen te zijn, moet een goeden indruk op de aanwezige afgevaardigden hebben gemaakt.

— De koning is gisteren naar Postdam teruggekeerd.

— Het bekende groote staatkundige proces, ter zake der uitgebreide kommunistische zamenzwering, reeds sinds geruimen tijd tegen Dr. Becker en negen andere beschuldigden aanhangig, zal op 4 October beginnen. De voorbereidende maatregelen in Augustus ll. moesten worden gestaakt wegens het overlijden van den Berlijner direkteur van policie, Schulz. Een groot aantal getuigen zijn thans gedagvaard, waaronder de bekende litterator Strecktusz. Dit regtsgeding zal zeer uitgebreid worden en vermoedelijk verscheidene weken duren, door de ver uitgestrekte vertakkingen in Engeland, Frankrijk en Zwitserland.

— In Posen blijft de cholera, in hevige mate heerschen. In de laatste dagen zijn aan die ziekte bezweken, de echtgenoot van den opper-president v. Puttkammer, de regeringsraden v. Tieschowitz en v. Waldow. Generaal v. Tietzen is gelukkig hersteld. De scholen zijn gesloten.

WEENEN, 16 Sept. De nieuwe wet op het huwelijk, die aan den keizer ter goedkeuring is voorgelegd, bevat in twee afdeelingen de voorwaarden van het trouwkontrakt, en eene instruktie (?) voor de geestelijken ten aanzien der huwelijksinzegening. De des betreffende bepalingen van het burgerlijk wetboek zijn meer in overeenstemming gebragt met de kerkelijke zienswijze.

BELGIE.

BRUSSEL, 20 September. Het is nog niet met zekerheid bekend, waarin het eigenlijk punt van geschil tusschen den heer Frère-Orban en zijne ambtgenooten heeft bestaan; evenmin kent men nog de eigenlijke strekking der zoo onverwachts van Frankrijk zijde geopperde eischen; het schijnt evenwel dat deze eischen in zeer dringenden toon zijn gedaan en dat daarbij met de geheele intrekking der nog door Belgische produkten op de Fransche markt genoten wordende voorregten is gedreigd, ingeval Fransche wijnen, zijdewaren enz. niet weder als vroeger tegen een langer regt dan de gelijksoortige produkten van andere volken, in België werden toegelaten.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 21 September.

BEVALLEN (18 Sept.): M. S. E. Philips, geb. Vermeulen, D. — (19 Sept.): B. Rubens, geb. Kohn Speijer, Z.

OVERLEDEN (15 Sept.): D. Keet, 92 j. en 4 m. [illegible] M. Wijting, 75 j.

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 20 Sept. Belg. Inl. 2½ pc. [illegible] 5 pc. 100¾; 1848 —; 1852, 101⅛; Spanje Ard. 1 pc. 23⅞; Binnenl. 3 pc. 46¾; Coupons —; Rom. Leening 1835 —.

MADRID, 14 Sept. Spanje 3 pc. 47¼; Ardoins 1 pc. 24¼; Uitg. Schuld 6½; Coupons 1¼.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

		20 SEPT. 4½ u. gebl.	21 SEPT.	4 u.	gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à 2½ pCt.		64 5/8	64 5/8	64 3/4	64 11/16
Dito Dito	3	77 11/16	77 11/16	77 3/4	77 11/16
Dito Dito	4	96 5/16	96 3/16	97	
Dito Obligatien O. I.	4		96 1/2		
Amortis. Syndic.	3½				
Handel-Maatschappij	4½	125 1/4			
Aand. Rijn-Spoorweg.	»				
Aand. Holl. S. M.	»				
Obligatien	»				
BELGIE, Obligatien 1844	»				
Cert. bij de Belg. Bank.	2½				
Dito bij Rotsch. en Volksv	»				
FRANKRIJK, Obligatien.	3	52 7/8			
SPANJE bij *Ardoin* 1835.	5	73 1/4			
Dito Nieuwe	1				
Dito 2/m. Beurveil.	»	23 13/16	23 7/8	23 13/16	
Dito	3	50 7/8	50 7/16	50 1/2	
Dito Binnenl. 2400 P.	»	46 5/16	46 1/4	46 1/2	46 7/16
Coup. Bewijzen.	»	2 1/8	2 5/16		
Amortisable Schuld		6 1/4	6 1/2		
PORTUGAL te Londen	5	43 11/16	43 5/8	43 3/4	
Dito Dito	4	39 11/16	39 5/8		
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5	108 5/8	108 5/8		
Dito Dito 1828 en 1829	»	107 1/8	107		
Cert. bij d°. 1831 en 1833	»	97 1/4	97 1/4		
Dito	4½				
Dito bij *Hope*	4	91 5/8	91 11/16	91 3/4	
Dito bij *Stieglitz en C°.*	»	91 1/8	91 3/16		
Dito bij id. 5de Serie	4				
Cert. te Hamburg	5	104 1/2			
Inschrijving in Assignat.	6				
Cert. van dito	»	72 1/4			
POLEN, Aand. à fl. 500	»				
Dito met Lot. » 300					
AMERIKA, Bank-Actiën			4 7/16		
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50 f					
OOSTENRIJK, Metalliek	5 pCt.	79 5/8	79 1/2	79 5/8	
Dito 1847	2½	41 5/16	41 3/8		
Dito 1851	2½	40 5/8	40 9/16	40 3/4	
Dito Nieuwe	5	91 3/8	91 1/4		
Ween. Bank bij *Goll en C°.*	»	87			
Dito	4				
Letter B	5	91 3/16	91 3/16		
Aand. met Loting fl. 500	f	1157			
Nieuwe dito » 250					
NAPELS, Cert. *Lam. en Bouwer*	5 pCt.				
BRAZILIE te Londen 1824	5	100 3/4			
Dito Leening 1843	5	100 3/4			
Dito £ 200					
PERU	5				
MEXICO Nieuwe		26 5/8	26 9/16		
VENEZUALA à £ 100	3½				
GRENADA à £ 100	2	23 1/8			
ECUADOR à £ 100		4 1/4			

Polen, Cert. 4 pCt. 86 1/2; Grenada uitgestelde 12 1/2. [illegible]

[illegible] Voor [illegible] Oostenrijksche waren tot iets hoogere prijzen veel koopers. Overigens leverde onze fondsenmarkt niets meldenswaardigs op.

Koers van het Geld: Beleening 2½ pCt, Prolongatie 2½ pCt Diskonto 2 pCt.

Wisselkoers.

Parijs	2/m.	f 56 1/4	Livorno	2/m.	f 38 7/8
„	zigt	„ 56 5/8	Napels	„	„ 81 1/8
Bordeaux	2/m.	„ 56 1/16	Petersburg	„	„ 1,86
„	½/m.	„ 56 5/16	Weenen	6/w.	„ 30 3/4
Madrid	3/m.	„ 246	Augsburg	„	„ 35 3/8
Cadix	„	„ 246	Frankfort	„	„ 98 3/4
Sevilie	„	„ 242	Hamburg	2/m.	„ 35 1/4
Bilbao	„	„ 243	„	zigt	„ 35 7/16
Lissabon	„	„ 42	Londen	2/m	„ 11,90
Porto	„	„ 42	„	zigt	„ 11,95
Genua	2/m.	„ 46 5/8	Rotterdam	„	1/8

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 21 September.

AFLOOP DER VEILING van 41,179 Kranjangs en Kanassers JAVA SUIKER, gehouden door de Nederlandsche Handelmaatschappij, te ROTTERDAM, 20 September 1852.

Monster			Monster			Monster		
N°. 1.	f —	à —	N°. 8.	f 23 3/4	„ 24 1/2	N°. 15.	f 28 1/4	a 30
2.	„ —	„ —	„ 9.	„ 23 3/4	„ 26	„ 16.	„ 29 1/4	„ 31 1/4
3.	„ —	„ —	„ 10.	„ 24 1/2	„ 26 3/4	„ 17.	„ 30 1/4	„ 32 1/2
4.	„ —	„ —	„ 11	„ 25 1/2	„ 26 1/4	„ 18.	„ 31	„ 33 1/4
5.	„ 21 3/4	„ —	„ 12.	„ 25 3/4	„ 28 1/4	„ 19	„ —	„ —
6.	„ —	„ —	„ 13.	„ 26 3/4	„ 28 1/4	„ 20.	„ —	„ —
7.	„ —	„ —	„ 14.	„ 27 1/4	„ 29 1/2			

GRAANMARKT.

ROTTERDAM, 20 Sept. De aanvoer van Jarige Zeeuwsche, Vlaamsche en Overmaassche Tarwe was heden niet groot en is tot vorige prijzen opgeruimd. — Van Nieuwe dito bestond het aangevoerde meestal uit geringe soorten, welke tot iets lagere prijzen beter te verkoopen waren — Roode soorten waren zoowel Nieuwe als Jarige tot iets hoogere prijzen in de beste zware kwaliteiten goed te plaatsen, mindere en ligte vonden moeijelijk koopers. — Poolsche bij uitslijting met eenige kwantiteit verkocht.

Puike O. Zeeuws., Vlaams. en Overm. 1850 en 1851 f 294, 303; mindere en afwijkende f 267, 279; puike n. Zeeuws., Vlaams. en Overm. 1852 f 276, 285; mindere f 222, 240; geringe en afwijkende f 180, 207; Blaauwe f 180, 195; Zomer f 210, 225. — [illegible] jar. Hoogl. Kleefsche f 285, 295; 162, 164/2 ℔ [illegible] f 305, f 311; 164, 165/2 ℔ nieuwe dito dito f 315; [illegible] dito dito dito f 325; 157/2 ℔ oude Rijn f 270; 162/2 [illegible] Bovenl. Rijs f 300; 162/2 ℔ nieuwe Bovenl. f 295; 165/2 ℔ Petersburger Kubanka f 285.

Rogge. Nieuwe Zeeuwsche, Vlaamsche en Noordbrabandsche tot f 3 hooger met graagte weggenomen. — In Vreemde soorten is wederom veel verhandeld ter buitenlandsche en binnenlandsche verzending.

Zeeuws. en Vlaams. jar. f 198, 210; Noordbrabandsche f 189, 198; Zeeuws. en Vlaams. nieuwe f 198, 222. — 147/2 ℔ Amerikaansche f 194, 195; 148/2 ℔ Fransche f 190; 152/2 ℔ Deensche f 205; 143/2 ℔ nieuwe Archangel f 177; 142, 143/2 ℔ Archangel in Entr. f 166, 168.

Gerst. Zeeuwsche Winter en Zomer als voren. — Vreemde soorten zeer weinig ter veil.

N. Zeeuws. en Vlaams. Winter f 147, 156; n. dito en dito Zomer f 141, 150.

Haver. Nieuwe Zeeuwsche en Inlandsche in eenen doen. Zeeuwsche en Polder Korte f 87, 111; N. Dito en dito Voeder f 60, 75, 84.

Boekweit, wederom weinig aangevoerd en door meerder vraag, zoo wel Jarige als Nieuwe Noordbrabandsche, beduidend hooger betaald. Jarige Noordbrabandsche op 140/2 ℔ f 210, 215; nieuwe dito f 210; jarige Grootbrabandsche f 210, 215; jarige Rijn f 200; Oostvriesche Veen f 180; Fransche f 150, 156, 165; Dito bij partij f 160.

Paardeboonen. Nieuwe met drift weggekocht en ruim vorige prijzen waardig gebleven. — Nieuwe Duiveboonen kwamen meer voor en waren van f 6,40 a 6,50 per Mud te bekomen. Nieuwe Zeeuwsche Paardeboonen f 156, 162; Nieuwe Duiveboonen f 180, 195.

Nieuwe Bruine Boonen veel gevraagd en hooger betaald. — Van Witte was nog weinig aangevoerd, dezelve zijn mede hooger betaald en waren spoedig opgeruimd. Walchersche Witte f 330, 360; Zeeuwsche dito f 270, 285; Walchersche Bruine f 360, 375; Zeeuwsche Bruine f 315, 345.

Erwten. Blaauwe schaarsch ter veil en hooger betaald. — Witte en Graauwe in eenen doen. Nieuwe Walchersche Blaauwe f 264, 279; Dito Zeeuwsche ordinaire f 252, 270; dito dito dito groote f 255, 276; dito dito Witte f 216, 231; dito dito Graauwe f 240, 270; dito Geldersche dito f 300, 360.

Koolzaad wel zoo aangenaam en sommige soorten iets hooger. Puik Vlaamsch 51 £; Zeeuwsch 49 a 50 £; Overmaasch 49½ £; Flakkeesch van 44 tot 48 £.

Lijnzaad werd als voren geveild. 110/111 ℔ Archangel f 275; 108 ℔ Egijptisch f 280.

Kanariezaad minder begeerd en van f 6,75 a f 8 per Mud naar deugd te bekomen.

Bruin Mosterdzaad, nieuw f 13, 14, Geel dito dito f 10, f 11, per Mud.

Raapkoeken f 56, 58; Lijnkoeken f 85, 110 per 1040 St.

Ter Beurze is verkocht: Tarwe, 153/2 ℔ witb. Poolsche f 310; 163/2 ℔ jar. Kleefsche f 300, 305; 163/2 ℔ n. Hooglandsche Kleefs. f 310; 155/2 ℔ oude Rijn f 265. — Rogge. 148/2 ℔ Pruissische f 197; 148/2 ℔ Petersburger f 185; te Schiedam: 144/2 ℔ Koersche f 198. — Gerst. 123/2 ℔ Nieuwe Oldamm. Winter f 150. — Boekweit, op 140/2 ℔ Nieuwe Rijn f 213; Jarige Vlaamsche f 205.

ANTWERPEN, 20 Sept. *Katoen.* Verkocht ca. 400 b. Louisiana, per *Mary Ward*; 198 b. dito per *Elisabeth* en [illegible]

Rijst. Blijft goed prijshoudend en zoo de houders niet te hooge eischen deden, zoude er belangrijke affaires gedaan geweest zijn.

De aan-, uit- en doorvoer van levensmiddelen te Amsterdam, van 13 tot en met 18 September, zijn geweest als volgt:

Aanvoer: Tarwe L. 337, 28 M. — Rogge L. 706, 25 M. — Garst L. 58. — Boekweit L. 23, 15 M. — Erwten L. 11, 23 M., 50 K.

Uitvoer: Tarwe L. 50 M. — Rogge L. 275, 14 M. — Erwten L. 1, 25 M. — Boonen 19 M. — Garst 3 M. — Meel 272 Ned. ℔.

SCHEEPSTIJDINGEN.

Volgens een brief van Terschelling van den 17 dezer, was aldaar den vorigen dag op strand aangespoeld, een hek of naambordje, gemerkt P. G. E.

BINNENGEKOMEN:

HELVOET, 20 Sept. H. de Best, Prinses Charlotte, Baltimore, 1 van Brouwershaven, gesleept door de stoomboot Kinderdijk. - J. C. Zaag, Ida, Triest.

BATAVIA, 23 Julij. Verbeek, Maria Anna, Rotterdam.

SAMARANG, 19 Julij. Wigman, Capella, Amsterdam.

UITGEZEILD:

TJILATJAP, 5 Julij. Dekker, Holland, Amsterdam.

BEVRACHTE SCHEPEN.

AMSTERDAM, 21 Sept. Door de N. H. M. zijn bevracht geworden de volgende 3 schepen:

Voor *Amsterdam*: Valparaiso, kapt. G. W. Kernkamp — Nijverheid. kapt. G. F. Bus, van Rotterdam.

Voor *Dordrecht*: J. C. Schotel, kapt. . . . .

TER REEDE LIGGENDE SCHEPEN.

BATAVIA, 21 Julij. Aldaar liggen ter reede de Nederlandsche oorlogschepen: Boreas, Merapi, Batavia, Hekla en Phoenix; en de schepen: Dionysia Catharina, Kapt. Nannings; van Oldenbarneveld, Kapt. Verberne; Jacobus, Kapt. van der Kolff; Louise Maria, Kapt. Herderschee; Neerlands Koningin, Kapt. Kramer; Nederland en Oranje, Kapt. van der Plas; Admiraal Piet Hein, Kapt. van der Linden; Adelaar, Kapt. Boulet; den Elshout, Kapt. Rijken; Gebroeders, Kapt. Flik en St. Michael, Kapt. Plensinga.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 21 Sept. in lading naar:

Manheim Jb. Wilson, Ceres.
Ludwighaven Ant. Fritz, Cristina.
Frankf. & Coblenz E. v. d. Bruggen, Frankf. N°. 13.

Rijnhoogte ARNHEM 20 Sept. 2 el 20 duim.
KEULEN 20 „ 9 vt. 94 „

PRIJZEN DER PERCEELEN,
Geveild op Maandag 20 September, in het O. Z. Heeren Logement.

N°. 1. Een Huis, Tuin en Erve, Keizersgracht, N°. 5503; f 17400, f 100, Opgehouden.

2. Een Huis, Tuin, Loods en Erve, Vijzelgracht, N°. 5218; f 3600, Opgehouden.

3. Een Huis en Erve, Voetboogstraat, N°. 4113; f 1600, P. D. Lusink, Jr.

5. Eene Boeren-Hofstede, mitsgaders het Buitenverblijf *Rust van Onrust*, aan de Ringsloot van de Diemermeer, groot b. 28.1805; f 14100, f 1000.
6. Een Perceel Grasland, als voren, groot b. 53220; f 4850.
} f 19950, f 80, P. Baay.

7. Een Huis, Achterhuis, Tuin en Erve, Keizersgracht, N°. 2240; f 10800, Opgehouden.

8. Een Huis en Erve, Hekelveld, in de Zwarte Bijlsteeg, N°. 1610; f 224, f 2, D. de Vriend.

9. Een dito, Groote Wittenburgerstraat, N°. 727; f 2075, f 300, P. Subiese.

10. Een dito, naast het voorgaande Perceel, N°. 728; f 625, f 100, Denzelfden.

12. Een dito, Egelantiersgracht, N°. 3270; f 2525, f 4, J. Helt.

13. Een Huis en Erve, eerste Goudsbloemdwarsstraat, N°. 989; f 460, f 50, P. Palmboom.

14. Een dito, Passeerdersgracht, N°. 6562; f 2475, f 25, Opgehouden.

15. Een dito, Tuinstraat, N°. 4336; f 1125, Opgehouden.

16. Een dito, Bloemgracht, N°. 3031; f 1700, f 10, A. B. van Cooth.

17. [illegible] N°. 5569 en 5570; f 2800, f 200, G. van Heerde.

18. Een Huis en Erve, Noorder Kerkstraat, N°. 5811; f 1725, f 200, P. Bosshoff.

19. Een dito, Tuinstraat, N°. 4154; f 975, f 275, A. Craandijk.

20. Een dito, Schipperstraat, N°. 2591; f 800, Opgehouden.

21. Een dito, op Marken, in de Poort van den Markensgang, N°. 1119; f 525, f 5, H. A. Baarslag.

22. Een dito, hoek Lange Hol en St. Nikolaasdwarsstraatje, N°. 2671; f 612, D. de Vriend.

N°. 4 en 11 zijn niet geveild.

ADVERTENTIEN.

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.